

2016-12-20
S2016/07875/FST (delvis)

Socialdepartementet

Barnombudsmannen
Box 21006
104 22 STOCKHOLM

Uppdrag att stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i statliga myndigheters verksamhet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Barnombudsmannen att under perioden 2017–2019 stödja särskilt berörda statliga myndigheter i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i myndigheternas verksamhet. Myndigheterna är Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), Statens skolverk, Migrationsverket samt Statens institutionsstyrelse (SIS). I uppdraget ingår att

- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller analys av utvecklingsbehov och genomförande av utvecklingsarbete avseende tillämpning och integrering av barnets rättigheter i deras verksamhet,
- erbjuda stöd till myndigheterna rörande ändamålsenlig vägledning, kunskap och kompetens avseende tolkning och tillämpning av barnets rättigheter,
- erbjuda stöd till myndigheterna vad gäller att göra deras verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn,
- sprida lärande exempel avseende tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden, t.ex. om metoder och arbetsformer för att pröva barnets bästa och för att höra barn i beslutsprocesser,
- erbjuda möjligheter till dialog och erfarenhetsutbyte mellan berörda myndigheter,
- sammanställa och analysera resultatet av myndigheternas arbete.

Barnombudsmannens insatser ska bidra till utveckling av ett verksamhetsanpassat stöd och utformas i dialog med myndigheterna.

Utgångspunkten för insatserna ska vara myndigheternas behov. I uppdraget

bör hänsyn tas till det arbete som pågår inom ramen för den överenskommelse om mänskliga rättigheter som regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ingick i juni 2014 (A2014/2289/DISK). Även det arbete som pågår inom ramen för Länsstyrelsen i Dalarnas läns uppdrag att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för de mänskliga rättigheterna bör beaktas (A2014/1944/DISK). Ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i arbetet.

Barnombudsmannen får för genomförandet av uppdraget använda högst 2 000 000 kronor från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 5:2 Insatser för att förverkliga konventionen om barnets rättigheter i Sverige, anslagsposten 2 Del till Kammarkollegiet. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 9 Barnrättspolitik uppförda anslaget 5:2 Barnets rättigheter efter regeringsbeslut. Barnombudsmannen ska rekvidrera medlen för 2017 från Kammarkollegiet senast den 1 december 2017. Medel för 2017 som inte använts för avsett ändamål ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 30 mars 2018. Regeringskansliet ska löpande hållas informerat om arbetets fortskridande. Uppdraget ska redovisas, inklusive en ekonomisk redovisning, senast den 31 mars 2020 till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Rekvisition, redovisning och eventuell återbetalning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Enligt artikel 42 i barnkonventionen åtar sig konventionsstaterna att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra barnkonventionens bestämmelser allmänt kända. Vikten av insatser för att stärka kunskapen om barnkonventionen betonas i den av riksdagen antagna strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232). Här konstateras bl.a. att kunskap om barnets rättigheter och vad dessa rättigheter innebär i praktiken är en grundförutsättning för att leva upp till åtagandena enligt barnkonventionen. Beslutsfattare och de yrkesgrupper vars arbete rör barn behöver ha kunskap om vilka rättigheter barn har, om hur rättigheterna kommer till uttryck i svensk lagstiftning och om hur dessa på bästa sätt kan omsättas i deras respektive verksamheter.

Barnombudsmannen har uppmärksammat regeringen på olika utvecklingsområden vad gäller kunskapen om barnets rättigheter. Enligt myndigheten handlar det bland annat om att öka kunskapen om barnets rättigheter bland professionella och att utveckla arbetsformer som är inkluderande för barn

(dnr 3.1:0347/15). I Barnrättighetsutredningens betänkande Barnkonventionen blir svensk lag (SOU 2016:19) konstateras brister i tillämpningen av barnets rättigheter inom olika verksamhetsområden. En orsak till sådana brister är enligt utredningen otillräcklig kunskap om barnets rättigheter, särskilt hur de ska realiseras i rättstillämpningen. I utredningens betänkande föreslås därför att regeringen under en treårsperiod genomför ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen bland yrkesgrupper som arbetar i statliga och kommunala myndigheter.

Insatserna bör syfta till att ge kunskap och kompetens om vad barnkonventionen och ett barnrättsperspektiv innebär i praktiken, i förhållande till myndigheternas verksamhet och med utgångspunkt i myndigheternas behov. Det bör även ingå att sprida kunskap om metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär. Kunskapslyftet bör enligt utredningen även bidra till kunskaps- och erfarenhetsutbyte och till att skapa en samsyn kring tolkningen av barnets rättigheter utifrån barnrättskommitténs allmänna kommentarer.

Enligt utredningen bör i ett sådant kunskapslyft ingå att Barnombudsmannen får i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser och bidra till spridning och användning av metoder för att stärka barnrättsperspektivet i myndigheters rättstillämpning.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen avser att göra barnkonventionen till svensk lag. Erfarenheter från andra länder visar att en inkorporering av barnkonventionen i nationell lagstiftning aktualiserar frågor om hur barnets rättigheter kan och bör omsättas i praktiken av offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå. För att barnkonventionen ska få avsedd effekt och för att förbättra tillämpningen av barnkonventionen anser regeringen det vara av stor vikt att öka kunskapen om vad konventionen innebär på alla nivåer i samhället (se budgetpropositionen för 2017, prop.2016/17:1). Regeringen avser därför att genomföra ett kunskapslyft för barnets rättigheter i syfte att höja kompetensen om barnkonventionen och dess tillämpning bland statliga myndigheter.

Statliga myndigheter är givna deltagare i ett sådant kunskapslyft. Såsom framhålls i bl.a. regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) behöver myndigheters beslut och andra åtgärder

vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, inklusive barnkonventionen. Även vikten av att statligt anställda har tillräcklig kunskap om mänskliga rättigheter och på vilket sätt dessa behöver beaktas i den egna verksamheten betonas.

I Barnrättsutredningens betänkande konstateras emellertid att myndigheter i många fall förefaller sakna kunskap om de skyldigheter som de har gentemot barn i förhållande till barnets rättigheter enligt barnkonventionen vilket, som framgår av utredningens kartläggningar, riskerar att leda till brister i rättstillämpningen.

Regeringen delar Barnrättighetsutredningens bedömning att det finns behov av ett kunskapslyft för att öka barnrättsperspektivet och säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i statliga myndigheters verksamhet. Regeringen delar även utredningens bedömning att ett sådant kunskapslyft bör innehålla utbildnings- och kompetensinsatser om innehållet i och tolkningen av barnkonventionen och om vad dessa instrument innebär i den praktiska verkligheten, i rättstillämpningen och beslutsfattandet för olika yrkesgrupper. Sådan kunskap och kompetens kan t.ex. handla om metoder för att stärka genomslaget för barnets rättigheter i beslutsprocesser, såsom användande av barnkonsekvensanalyser och metoder för att lyssna på barn och inhämta barns åsikter, samt vad barnets bästa som ett tillvägagångssätt innebär.

Det är vidare regeringens uppfattning att det kunskapsstöd som erbjuds till statliga myndigheter behöver vara verksamhetsanpassat i syftet att säkerställa att ett barnrättsperspektiv till fullo integreras i myndigheternas verksamheter. Viktiga delar av kunskapslyftet är därför analys av myndigheters utvecklingsbehov och genomförande av utvecklingsarbete avseende tillämpning och integrering av barnets rättigheter i verksamheten. En sådan analys utgör en grund för ett vidare utvecklingsarbete med utgångspunkt i myndighetens behov.

Det är regeringens uppfattning att såväl analys av utvecklingsbehov som genomförande av utvecklingsarbetet avseende tillämpningen av barnets rättigheter inom myndigheters verksamhetsområden bör göras av ansvarig myndighet i enlighet med strategin för att stärka barnets rättigheter (prop. 2009/10:232). Det är emellertid även regeringens uppfattning att myndigheterna i genomförandet av dessa åtaganden bör erbjudas stöd av

Barnombudsmannen. Barnombudsmannen är regeringens expertmyndighet avseende barnkonventionen och har som sådan god kunskap om barnkonventionen och hur den med vägledning av t.ex. FN:s barnrättskommittés rekommendationer och allmänna kommentarer ska tolkas och tillämpas.

För att skapa förutsättningar för ett utvecklingsarbete med syftet att stärka tillämpningen av barnets rättigheter anser regeringen att antalet myndigheter som deltar i kunskapslyftet inledningsvis ska vara begränsat till ett mindre antal som är särskilt berörda av bestämmelserna i barnkonventionen och som besitter kunskap och erfarenhet av hur arbetet med att tillämpa dem kan utvecklas.

På regeringens vägnar

Åsa Regnér

Henrik Ingrid

Kopia till

Statsrådsberedningen

Finansdepartementet/Ba/SFÖ

Justitiedepartementet/SIM

Kulturdepartementet/Disk

Utbildningsdepartementet/S

Socialdepartementet/FST/FS

Regeringskansliets förvaltningsavdelning

Kammarkollegiet

Barnombudsmannen

Socialstyrelsen

Migrationsverket

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Statens institutionsstyrelse

Statens skolverk

Sveriges Kommuner och Landsting